

Posudek vedoucího práce

Terezie Tůmová, Ucelený přehled specifického chování citoslovcí, 2023, 46 str.

Studentka Terezie Tůmová si jako téma své bakalářské práce zvolila citoslovce a jejich specifické rysy. Je s podivem, že přestože citoslovce představují zcela běžnou součást našeho jazyka, v lingvistice bývají opomíjena a existuje jen poměrně malé množství studií, které by se zabývaly jejich specifiky. Jak je patrné z bibliografie předkládané práce, v rámci lingvistiky portugalské autorka narazila de facto pouze na jednu studii, která by se problematice uceleně věnovala, a proto považuji zvolené téma za nesmírně přínosné, neboť se domnívám, že citoslovce v portugalské si hlubší studii zaslouží.

Práce je rozdělena do dvou stěžejních částí, teoretické a praktické. V teoretické části se autorka na základě sekundárních (povětšinou cizojazyčných) pramenů pokouší objasnit, co jsou citoslovce, jak fungují z hlediska sémantického i morfosyntaktického a zda vůbec existuje lingvistické opodstatnění pro jejich vyčlenění coby samostatného slovního druhu. Tuto část považuji za pečlivě zpracovanou a přehledně sepsanou. Myslím si, že autorka je schopna podpořit všechna svá tvrzení relevantními argumenty a jen málokdy se stane, že by uvedla nějakou informaci, kterou patřičně nedovysvětlí (ocenila bych například, kdyby upřesnila, proč bývají v češtině citoslovce někdy řazena k částicím).

Druhá část práce je praktického rázu a autorka se v ní soustředí na vlastní dotazníkové šetření, které provedla online formou mezi Portugalci i Brazilci, aby ověřila varianty a frekvenci nejhojněji užívaných citoslovcí a také případné rozdíly mezi evropskými a brazilskými variantami. Zkoumaná citoslovce dělí na citoslovce emoční a citoslovce užívaná pro vyjadřování zvuků zvířat a svůj výzkum staví na předpokladu, že zatímco emoční citoslovce se budou značně lišit, citoslovce zvuků zvířat budou poměrně stabilní. Dochází k závěru, že tato hypotéza se naplnila jen zčásti – emoční citoslovce vykazují dle předpokladu vyšší variabilitu, nicméně citoslovce vyjadřující zvuky zvířat za nimi nijak nezaostávají a nabízí rovněž značné množství alternativ. Otázkou ovšem zůstává, do jaké míry můžeme hovořit o odlišné variantě citoslovců a do jaké míry se jedná pouze o odlišný grafický přepis akcentující třeba vyšší či nižší míru intenzity atp. (např. jsou při vyjádření myšlího pískání „iii“ a „ihh“ dvě různá citoslovce nebo pouze dvě možnosti jak přepsat vysoké zavřené I, které onomatopoicky koresponduje s daným zvukem?). Považovala bych za užitečné, kdyby to autorka v práci důrazněji rozlišovala, možná by byl pak finální souhrn variant nižší.

Oceňuji, že se autorka nespokojila pouze s kompilací informací ze sekundárních pramenů, ale obohatila práci i o vlastní výzkum. Vzhledem k tomu, že problematika citoslovců je opomíjena nejen v portugalských gramatikách, ale i v učebnicích portugalské, se domnívám, že by tato část mohla dojít i praktického využití a posloužit zájemcům o portugalskou jako zdroj základních portugalských citoslovců a jejich variant. Výsledky stávajícího výzkumu navíc ukázaly, že by bylo přínosné danou tematiku zkoumat i ze sociolingvistického hlediska – patrný vliv angličtiny na užití citoslovců ukazuje, že věk, případně i míra vzdělání, mohou při využití citoslovců představovat důležité faktory, a bylo by tudíž zajímavé ověřit, do jaké míry se užívání citoslovců bude lišit při zohlednění těchto sociolingvistických proměnných. To by nám pak pomohlo potvrdit či vyvrátit autorčino tvrzení, že citoslovce se příliš neproměňují.

Z formálního hlediska je práce napsána čtivě a má solidní stylistickou i jazykovou úroveň, kdy jen velmi zřídka narazíme na drobné lapsy či neobratnosti (např. na str. 40 je odkaz na kapitolu Shrnutí, přičemž v práci žádná kapitola takto nazvaná není. Za ne příliš šťastné považuji také nadměru obecné názvy kapitol jako je „První část“ a „Druhá část“.). Z hlediska grafické úpravy bych jen považovala za přehlednější, kdyby byly výsledky výzkumu shrnuty do tabulek, aby lépe vynikly rozdíly ve statistických údajích.

Souhrnně se domnívám, že práce naplnila cíl, který si autorka stanovila, a představila čtenáři citoslovce jako velice specifický slovní druh. Toto teoretické pojednání o jejich jedinečnosti autorka obohatila vlastním výzkumem, jehož závěry potvrdily značnou variabilitu jednotlivých citoslovců. Autorka prokázala schopnost adekvátně analyzovat data vzešlá z dotazníkového šetření a pregnančně formulovat závěry, které z nich vyplynuly. Práce splňuje nároky kladené na bakalářskou práci, doporučuji ji tudíž k obhajobě a navrhuji ohodnotit známkou **v ý b o r n ě**.

V Olomouci, 8. června 2023

Mgr. Petra Svobodová, Ph.D.